

Delia G. Ćupurdija
Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet, Odsjek za romanistiku,
Katedra za rumunjski jezik i književnost
dsarafie@ffzg.unizg.hr

Originalni naučni rad
UDC: 371.3::811.135.1'243(-057.879)
UDC: 378:616.98(497.5)
DOI: 10.19090/MV.2023.14.207-227

Ivana M. Olujic
Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet, Odsjek za romanistiku,
Katedra za rumunjski jezik i književnost
iolujic@ffzg.unizg.hr

Petar R. Radosavljević
Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet, Odsjek za romanistiku,
Katedra za rumunjski jezik i književnost
pradosav@ffzg.unizg.hr

ZADOVOLJSTVO STUDENATA RUMUNJSKOG JEZIKA I KNJIŽEVNOSTI ONLINE NASTAVOM TIJEKOM PANDEMIJE COVIDA-19

APSTRAKT: Pandemija Covida-19 imala je golem utjecaj na poučavanje, ali i na iskustvo učenja studenata u svim područjima. Situacija nastala zbog pandemije donijela je jedinstvene izazove za održavanje nastavnog procesa i nametnula kao rješenje uvođenje hitne online nastave. Ispitivanje zadovoljstva *online* nastavom važan je aspekt promicanja uspješnih obrazovnih procesa. Ovo je istraživanje imalo za cilj identificirati čimbenike koji su utjecali na zadovoljstvo, odnosno na nezadovoljstvo studenata rumunjskog jezika i književnosti s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu provođenjem nastave *online* tijekom pandemije Covida-19. U svrhu istraživanja osmišljen je *online* upitnik. Pozivu na ispunjavanje upitnika odazvala se većina studenata uključenih u *online* učenje tijekom pandemije. Rezultati istraživanja pokazuju da su studenti imali više poteškoća s prelaskom na *online* učenje tijekom pandemije Covid-19, poput problema s tehnologijom, problema s upravljanjem vremenom i s ravnotežom između privatnog života i obrazovanja. Unatoč svim navedenim teškoćama, rezultati također pokazuju da je većina ispitanih studenata zadovoljna iskustvom *online* učenja.

Ključne riječi: *online* učenje, hitna *online* nastava, pandemija, Covid-19, poučavanje rumunjskoga, istraživanje zadovoljstva studenata.

SATISFACTION OF ROMANIAN LANGUAGE AND LITERATURE STUDENTS WITH ONLINE LESSONS DURING THE COVID-19 PANDEMIC

ABSTRACT: The COVID-19 pandemic had a huge impact on teaching, but also on the learning experience of students in all areas. The situation that has arisen because of the pandemic has imposed unique challenges of maintaining the didactic process and required, as a solution, the introduction of urgent remote teaching. Surveying satisfaction with online teaching is an important aspect of promoting successful educational processes. The aim of this research was to identify the factors that influenced the satisfaction and dissatisfaction of Romanian language and literature students from the Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb with conducting classes online during the COVID-19 pandemic. An online questionnaire was designed for the purpose of this research. The majority of students involved in online learning during the pandemic responded to the invitation to fill out the questionnaire. The results of the research show that the students had several difficulties with the transition to online learning during the COVID-19 pandemic, such as problems with technology, problems with time management and with the balance between private life and education. Despite all the difficulties mentioned, the results also show that the majority of the surveyed students are satisfied with the online learning experience.

Key words: online learning, emergency remote teaching, pandemic, COVID-19, teaching Romanian, student satisfaction research.

1. UVOD

Kad se početkom 2020. godine epidemija dotada nepoznatog korona-virusa nazvanog Covid-19 iz Kine proširila na Europu, mnoge su zemlje, nastojeći zaštititi svoje građane od zaraze i teških posljedica, posegnule za drastičnim mjerama ograničenja okupljanja, što je izravno utjecalo na cjelokupan obrazovni sustav, prisiljavajući ga da se preko noći prilagodi novim okolnostima (Kolar i sur. 2020: 97). Zbog sigurnosnih mjera tijekom pandemije Covida-19, diljem svijeta uvedena je hitna *online* nastava (Borzan i sur. 2021: 51). Drugim riječima, *online* učenje postalo je važno rješenje za izvođenje kurikuluma u gotovo cijelom svijetu (Nikou i Maslov 2020: 311). U literaturi se navodi više prednosti *online* učenja za učenike/studente, uključujući laku dostupnost znanja, ispravnu isporuku sadržaja, standardizaciju sadržaja, personaliziranu nastavu, samostalno određivanje tempa, interaktivnost i veću praktičnost (Ellaway i Masters 2008: 465). Iako učenje *online* nije bilo posve novo za ustanove visokog obrazovanja, tijekom pandemije Covida-19 pomoglo je sveučilištima da svoja vrata zadrže (metaforički) otvorenima za studente tijekom karantene kako bi se smanjilo širenje bolesti, a da se pritom ne obustavi nastavni proces (Nikou i Maslov 2020: 310).

Iako je *online* učenje tijekom pandemije s poboljšanjem epidemiološke situacije uglavnom (ali ne u potpunosti) napušteno, analiza zadovoljstva studenata tom vrstom nastave presudna je za uspješniji i učinkovitiji proces učenja kroz poboljšanje načina izvedbe nastave u eventualnim budućim takvim kritičnim situacijama. Elliott i Healy (2001: 2) definiraju zadovoljstvo studenata kao „kratkotrajan stav koji proizlazi iz evaluacije obrazovnoga iskustva studenta”.

Zadovoljstvo učenjem složena je i višedimenzionalna pojava i uključuje mnoge čimbenike, kao što su komunikacija, sudjelovanje učenika ili studenata u predavanjima, fleksibilnost profesora i vrijeme učenja, radno opterećenje, tehnološku podršku, pedagoške vještine nastavnika te povratne informacije (Wei i Chou 2020: 53). Izravna interakcija studenata s drugim studentima, profesorima i sadržajem također igra značajnu ulogu u njihovu zadovoljstvu, a u procesu učenja cijeni se i neformalna društvena interakcija s nastavnicima i vršnjacima (Miyazoe i Anderson 2010: 94). Sve je više literature koja pokazuje da je zadovoljstvo pozitivno povezano s angažmanom studenata i akademskim uspjehom (Meyer, 2014: 8). Istraživanja koja uspoređuju uspješnost *online* i kontaktne nastave pokazuju da je ishode učenja moguće jednako dobro ostvariti u oba slučaja. Rienties i Toetenel u istraživanju provedenom prije pandemije (koja je donijela široku i prisilnu uporabu *online* predavanja) na preko 100.000 studenata pokazuju da nema značajnih razlika između dobro osmišljenog *online* učenja i učenja uživo (Rienties i Toetenel 2016), a ni Fishman sa suradnicima u dvjema studijama ne nalazi značajnu razliku u ishodima ostvarenim u ta dva modaliteta (Fishman i sur. 2013: 436).

Ostaje, međutim, pitanje, koliko studentima taj način učenja odgovara, osobito u situaciji kad je generaliziran. Uzimajući u obzir iznenadnost, hitnost prelaska na *online* izvođenje nastave, situaciju u kojoj nije bilo dovoljno vremena za prilagodbu i pripremu, popraćenu stresom zbog same pandemije, treba pretpostaviti da će studenti iskazati određen (ili čak povećan) stupanj nezadovoljstva tom vrstom nastave.

2. FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU I PANDEMIJA COVIDA-19

Prvi slučajevi zaraze Covidom-19 u Hrvatskoj zabilježeni su 25. veljače 2020. godine. Kako se broj zaraženih vrlo brzo povećavao, već za dva tjedna (11. ožujka 2020.) Vlada Republike Hrvatske donijela je odluku o zatvaranju vrtića, osnovnih i srednjih škola te fakulteta u Istarskoj županiji, koja je na početku – zbog dnevnih migracija prema visokorizičnoj Italiji – bila izloženija, a za tri tjedna (16.

ožujka 2020.) zatvorene su obrazovne i odgojno-obrazovne ustanove u cijeloj Hrvatskoj. Po uzoru na sveučilišta u svijetu, rektor Sveučilišta u Zagrebu donio je 13. ožujka 2020. odluku prema kojoj će se „od ponedjeljka, 16. ožujka 2020. nastava (...) na svim studijskim programima Sveučilišta u Zagrebu izvoditi na daljinu, kako bi se studentima omogućilo studiranje od kuće". Tu je odluku pratila odluka dekanice Filozofskoga fakulteta prema kojoj će se u sljedeća dva tjedna nastava izvoditi putem već postojećeg sustava za učenje na daljinu, sustava Omega, baziranog na programskom rješenju otvorenoga koda Moodle (Klindžić i sur. 2014: 62).

Bitnu razliku između ove situacije i *online* nastave koja je bila predmetom istraživanja navedenih u uvodu, predstavlja činjenica da se na *online* nastavu prešlo naglo, gotovo preko noći (vrijeme za pripremu prvih predavanja bilo je samo jedan vikend), da nisu bili u pitanju *pojedini* nego *svi* kolegiji te da je prijelaz na ovaj tip nastave i za studente i za profesore u tom trenutku predstavljao samo jednu u nizu teškoća s kojima su se suočili¹. Činjenica da su sve mjere na razini države, Sveučilišta i Fakulteta donošene kao privremene (prve odluke odnosile su se na sljedeća dva tjedna), s neizvjesnim rokom trajanja, doprinijela je nesigurnosti položaja studenata i profesora i ograničila mogućnosti planiranja.

Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, pa tako i na studiju rumunjskoga jezika i književnosti, nastava je izvođena na daljinu u gotovo cijelom ljetnom semestru akademske godine 2019./2020. (iznimka su prva dva tjedna u ožujku, na početku semestra), a tako su održavani i kolokviji te ispiti, pismeni i usmeni, uključujući i obrane diplomskih radova, i to i u ljetnom i u jesenskom roku. Uoči početka sljedeće akademske godine, 2020./2021., stvari su se donekle promijenile pa je na razini Sveučilišta, a zatim i na razini Fakulteta donijeta odluka da se omogući izvođenje jednoga dijela nastave kontaktno ili hibridno, uz provođenje epidemioloških mjera (razmak, dezinfekcija, prozračivanje, maske, nemiješanje grupa²) pri čemu je za izvođenje uživo dana prednost kolegijima na

¹ Npr. spomenutom odlukom dekanica određuje obavezu profesora da organiziraju i izvode nastavu online, ali istodobno omogućuje korištenje godišnjeg odmora zaposlenicima kojima je to zbog malodobne djece (koja više ne mogu u vrtiće i škole) potrebno.

² Filozofski fakultet jedan je od tri najveća fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a ima i tu specifičnost da studentima nudi jedan jednopredmetni integrirani preddiplomski i diplomski studij, 10 jednopredmetnih i čak 34 dvopredmetna studija na preddiplomskoj razini, odnosno 12 jednopredmetnih i 35 dvopredmetnih studija (često i podijeljenih na smjerove) na diplomskoj razini, pri čemu ne postoje fiksne dvopredmetne kombinacije, nego studenti po načelu slobodne dvopredmetnosti sami stvaraju svoju kombinaciju dvopredmetnih

prvoj godini preddiplomskoga studija. Katedra za rumunjski jezika i književnost odlučila je da će se sva nastava za prvu godinu studija održavati u potpunosti na Fakultetu, a sva nastava za više godine studija u potpunosti *online*. Činjenica da se na Fakultetu dio nastave izvodio na daljinu, a dio kontaktno, nije bila bez izazova i poteškoća praktične naravi. Pojedini su studenti, na primjer, neposredno prije ili nakon predavanja *online* na rumunjskome, koja im je najlakše bilo moguće pratiti od kuće, imali na drugom studiju u svojoj kombinaciji predavanja uživo, za koja su morali biti na Fakultetu. U ljetnom i jesenskom ispitnom roku svi su se ispiti održavali uživo, a akademska godina 2021./2022. započela je i završena uživo, osim u dva tjedna u studenome³ kad se sva nastava održavala *online*. U ljetnom semestru neki studenti i profesori prvi su se put vidjeli bez maski.

Pandemijsko razdoblje, koje se ionako smatra produljenom krizom (Pavin Ivanec 2022: 2) obilježila su još dva traumatična događaja: snažan potres koji je 22. ožujka 2020. pogodio Zagreb⁴ te razorni potres koji je 29. prosinca 2020. pogodio Sisačko-moslavačku županiju. Prvi je događaj za posljedicu imao i višemjesečno zatvaranje petoga kata knjižnice, na kojem se nalazi i rumunjska zbirka. Kroz gotovo cijelo je razdoblje trajala i kriza upravljanja na Fakultetu, zbog čega se na čelu Fakulteta u te dvije godine izmijenilo čak četvero dekana (od kojih dvojica vršitelja dužnosti, jedan čak s drugoga fakulteta).

2.1. *Online nastava na studiju rumunjskoga jezika i književnosti*

Sveučilište je, dakle, u ožujku 2020. iznenada uvelo promjene kako bi omogućilo potpuno *online* poučavanje. Na Filozofskom fakultetu još je 2004. uspostavljen sustav za upravljanje e-učenjem Omega, a 2013. osnovan je Centar za potporu e-učenju (Klindžić i sur. 2014: 62, 71). Iako se dio nastavnika odlučio za *online* učenje u vidu slanja zadataka (a zatim i povratnih informacija) studentima ili za glasovno snimanje predavanja, u okviru sustava Omega odmah na početku

studija. Stoga je provođenje mjere nemiješanja studenata iz različitih grupa na ovom fakultetu praktično nemoguće.

³ Od 15. do 26. studenog 2021., neposredno nakon donošenja odluke o obavezi Covid-potvrda za ulazak u javne institucije, kako bi se studentima i zaposlenicima omogućilo da te potvrde pribave, a Fakultetu da organizira provjeru.

⁴ Kolar i suradnici (2020: 97–98) ističu da je potres poljuljao studentski entuzijizam za nastavu i pokazuju da je objektivno od tog trenutka zabilježen pad broja pregleda *online* lekcija na kolegiju koji su pratili na Fakultetu elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu.

pandemije profesorima je omogućena upotreba virtualne učionice⁵ BigBlueButton, a naknadno i Tau (Jitsi). Prva od njih pruža mogućnost sinkronih i asinkronih sesija (tj. predavanja u realnom vremenu ili snimljenih predavanja), dok u alatu Tau ne postoji opcija snimanja predavanja. Centar za potporu e-učenju kontinuirano je pružao tehničku podršku – nadogradnjom servera, izmjешtanjem sastanaka (sjednica odsječkih vijeća i Vijeća Filozofskog fakulteta) i obrana diplomskih radova i doktorata na drugi, neovisni sustav (Zeta), kako bi se Omega rasteretila za nastavu (a istodobno omogućilo i neometano odvijanje spomenutih drugih aktivnosti), organiziranjem i provođenjem osposobljavanja nastavnog osoblja i studenata za rad na Sustavu učenja na daljinu Omega (webinari, pisane i video upute) te, konačno, dostupnošću potpore 8.00–22.00, pa čak i izvan tog vremena.

Iako je dobar dio nastavnika koristio sustav Omega i prije, kao dopunu klasičnim predavanjima (za dijeljenje materijala, za zadavanje, predaju i ocjenjivanje zadaća, za slanja obavijesti studentima itd.), u trenutku kad su gotovo svi počeli intenzivno koristiti alate na Omegi, pojavile su se, očekivano, i teškoće zbog preopterećenja. Stoga se dio nastavnika ipak odlučio za videokonferencijske alate izvan Omega: Skype, Zoom, Google Meet, Microsoft Teams itd. Profesori na studiju rumunjskoga jezika i književnosti koristili su alate na Omegi (BigBlueButton, Tau /Jitsi, Zadaća, Anketa, Lekcija, dodavanje datoteka, linkova i sl.), ali i one neovisne o Omegi (Skype, Google Meet i Zoom). Studenti rumunjskoga jezika i književnosti, dakle, služili su se različitim digitalnim alatima i bili izloženi različitim oblicima *online* nastave, kako se zbilo i na drugim studijima na Fakultetu, i kako je zabilježeno i na drugim fakultetima (npr. Ilić 2021: 140, Kolar i sur. 2020: 97).

Cilj je ovoga istraživanja identificirati oblike *online* učenja koji su studentima bili prihvatljiviji te čimbenike koji su utjecali na zadovoljstvo, odnosno nezadovoljstvo studenata *online* učenjem tijekom pandemije Covid-19. Prisilni prelazak na ovaj način poučavanja pokazao je, neočekivano, i njegov veliki potencijal (Kolar i sur. 2020: 100) – stoga vjerujemo da dobiveni rezultati mogu biti korisni u budućnosti – bilo da se *online* učenje koristi na studiju rumunjskoga jezika i književnosti koristi kao dopuna klasičnoj nastavi bilo da se opet pojavi potreba za potpuni prelazak na *online* nastavu. Iako je zadovoljstvo studenata povezano i sa zadovoljstvom i angažmanom nastavnika, pa i njihovim tehničkim i pedagoško-didaktičko-metodičkim vještinama, u ovom smo se istraživanju usredotočili isključivo na studente.

⁵ Uz ograničenje broja uključenih kamera, kako bi se izbjegli „padovi” sustava.

2.2. Provedba istraživanja

Istraživanje je provedeno među studentima rumunjskoga jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu između 5. lipnja i 25. lipnja 2022., putem *online* anketnog obrasca (Google Forms). Zamolba za sudjelovanje u istraživanju s obrazloženjem svrhovitosti anonimne ankete i linkom na upitnik poslana je svim studentima koji su barem u jednom semestru u razdoblju od ožujka 2020. do kraja 2021. bili obuhvaćeni nastavom *online*. E-mail s pozivom poslan je na 36 adresa, a odazvalo se i upitnik ispunilo 24 studenata (66,67%).

Pri sastavljanju upitnika vodili smo računa o tome da se čimbenici koji utječu na zadovoljstvo studenata *online* učenjem mogu svrstati u tri glavne kategorije: 1) utjecaj prostora učenja, 2) vještina u upotrebi tehnologije te 3) interakcija student-profesor i student-student. Također, u prethodnim studijama nedostatak interakcije, uključujući nedostatak komunikacije s nastavnikom i s kolegama, bio je glavni izvor nezadovoljstva *online* predavanjima (Cole i sur. 2014: 122), dok je visoko interaktivno radno okruženje u pozitivnoj korelaciji s motivacijom, zadovoljstvom i uspjehom učenja (Croxtton 2014: 316). Ispostavilo se također da je dostupnost sustava za *online* učenje najkritičniji čimbenik u kontekstu učenja temeljenog na webu i u kontekstu hibridne nastave (Fong-Ling 2010: 424), stoga smo se u našim pitanjima usredotočili upravo na spomenute čimbenike.

Upitnik je sadržavao 39 pitanja usmjerenih na čimbenike izravno povezane s učenjem (količina i trajanje predavanja, odnos s profesorima, savladavanje gradiva), ali i na one čimbenike koji nisu izravno vezani uz učenje (prostor učenja, alati za učenje, atmosfera učenja). Za dio pitanja korištena je Likertova skala od pet stupnjeva, a korištena su i pitanja s mogućnošću izbora jednog ili više odgovora, kao i pitanja otvorenog tipa s ciljem dobivanja što jasnijeg uvida u to što su studenti doživjeli i kako su se osjećali tijekom *online* predavanja na studiju rumunjskog jezika i književnosti. Predviđeno vrijeme za ispunjavanje upitnika bilo je otprilike 10 minuta. Eliminacijsko pitanje prije samog upitnika odnosilo se na eksplicitnu suglasnost ispitanika za sudjelovanje u anketi. Potrebno je napomenuti kako su zbog relativno malog broja studenata na studiju rumunjskoga jezika i književnosti autori istraživanja dobro upoznati s osobnim podacima studenata (prebivalište ili mjesto rođenja, druga studijska grupa i sl.) tako da te podatke, kao ni spol ispitanika (vrlo je mali broj muškaraca među studentima), nismo ispitivali, kako ispitanici ne bi stekli dojam da bi ih se moglo identificirati po odgovorima, odnosno kako time ne bi bila narušena anonimnost ankete.

2.3. Analiza odgovora ispitanika

Naši su ispitanici tijekom *online* nastave većinom (70,8%) bili studenti preddiplomskog studija, 25% ispitanika bili su studenti diplomskog studija, a 4,2% ispitanika *online* nastava zahvatila je i u oba ciklusa studija. U odgovorima na dalja pitanja, međutim, nisu primijećene značajne razlike između stavova i iskustava studenata preddiplomskoga i studenata diplomskoga studija.

Budući da su tehničke poteškoće istaknute u drugim studijama kao glavna prepreka uspješnom odvijanju *online* nastave (Wei i Chou 2020: 63), jedan je od ciljeva ankete bio saznati koliko je studenata imalo poteškoća s internetskom vezom. Studija Agencije za znanost i visoko obrazovanje iz 2020., navodi Borzan i sur. (2021: 52), pokazala je da je 69% studenata zadovoljno, a 9% nezadovoljno kvalitetom pristupa internetu. U našem istraživanju, međutim, brojke su čak i povoljnije: polovica ispitanika (50%) izjavila je da je tijekom *online* nastave imala iznimno pouzdan pristup internetu, 41,7% imalo je pouzdan pristup internetu, a svega 8,3% imalo je relativno pouzdan pristup internetu. Moglo bi se, dakle, zaključiti da taj faktor ne bi trebao biti značajan kao poteškoća u praćenju *online* nastave, no treba uzeti u obzir i da u pitanju o smetnjama čak 20,8% studenata navodi kao smetnju lošu internetsku vezu. Također, čak i mali broj studenata koji ne može osigurati pouzdan pristup nastavi zapravo je velika prepreka za odvijanje nastave *online* jer je cilj da i takva nastava bude dostupna svima. Veći dio studenata (75%) spajao se na *online* predavanja preko stolnog računala ili laptopa, 12,5% preko mobitela i jednak postotak preko više različitih uređaja u jednakoj mjeri. Od onih koji su odgovorili da su se spajali preko mobitela/tableta, birali su taj način jer nisu imali računalo (28,6%)⁶ ili nisu imali pouzdan pristup internetu u kući (28,6%), vjerojatno oni ispitanici koji su na ranije postavljeno pitanje odgovorili kako su imali relativno pouzdan pristup internetu. Jednak postotak izjavio je da nije imao volje sjediti za stolom, što svakako može biti zamorno kod *online* nastave. U jednakoj mjeri (14,3%) uzroci spajanja putem mobitela bili su dijeljenje računala s drugim ukućanima, mogućnost šetanja izvan kuće, mogućnost usporednog rađenja nečeg drugog, a jedna ispitanica je ponudila odgovor da joj je

⁶ Filozofski fakultet krajem 2020. i početkom 2021. prikupljao je rabljenu informatičku opremu s ciljem da je informatička služba osposobi za uporabu i proslijedi studentima kojima je to potrebno, ali moguće je da akcijom nije bio obuhvaćen dovoljno velik broj studenata.

na poslu bilo omogućeno slušanje predavanja putem mobitela kao najjednostavnija opcija.

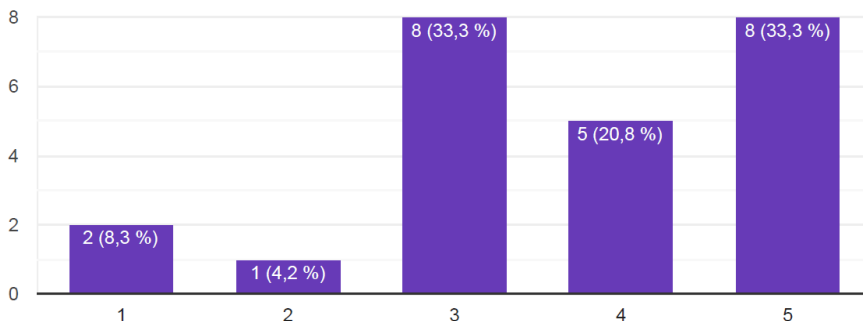
Najčešći tip predavanja na studiju rumunjskoga premoćno su bila (83,3%) predavanja uživo preko BigBlueButtona, samo 8,3% studenata navelo je Google Meet, jedna osoba (4,2%) navela je da je imala snimana predavanja i/ili prezentacije, dok je jedna osoba (4,2%) navela da je pohađala samo rumunjske jezične vježbe (s obzirom na to da, iz već navedenih razloga, nismo pitali na kojoj su točno godini ispitanici, ne možemo znati koji su alati korišteni na spomenutim jezičnim vježbama). U skladu s odgovorom na gornje pitanje, svi su ispitanici naveli da su na studiju najčešće koristili Sustav učenja na daljinu Omega, odnosno BigBlueButton kao alat/platformu za učenje na daljinu, 16,7% ispitanika navelo je Google Meet i 8,3% Zoom, pri čemu je na pitanje o stupnju lakoće/težine korištenja navedenih alata na ljestvici od 1 „uopće nije lako“ do 5 „iznimno lako“ 70,8% ispitanika označilo 5, tj. da im je bilo iznimno lako koristiti navedene alate, a još 20,8% odabralo je odgovor 4, međutim po jedan ispitanik (4,2%) odlučio se ipak za stupanj 3. Iako je su naveli da im je bilo iznimno lako koristiti BigBlueButton, nešto manji postotak ispitanika (66,7%) imao je najbolje iskustvo s tim alatom, 25% odlučilo se za Zoom, a 8,3% za Google Meet. U skladu s time, 45,8% ispitanika daje vrlo dobru ocjenu sustavu Omega/BigBlueButton, 29,2% iznimno dobru, 16,7% srednje dobru i 8,3% lošu ocjenu. Vrlo dobra ocjena sustavu Omega, iako ostavlja prostora za napredak, pozitivan je pokazatelj za buduću uporabu tog sustava (bilo u *online* ili hibridnoj nastavi, bilo u vidu dopune klasičnoj nastavi).

Prior i suradnici (2016: 96) dokazali su da digitalna pismenost i jednostavni alati koji se koriste za *online* predavanje poboljšavaju usvajanje znanja drugog tipa kod studenata i podižu njihovo zadovoljstvo. U anketi među studentima rumunjskoga jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu na pitanje jesu li tijekom pandemije stekli dodatna znanja o navedenim alatima za učenje na daljinu i općenito informatičkoj tehnologiji, većina od 54,2% ispitanika navodi da su stekli nešto dodatnih znanja, 25% steklo je puno dodatnih znanja, a 20,8% ispitanika tvrdi kako nije uopće steklo dodatnih znanja, što bi pretpostavljalo da su se jednako dobro i često koristili navedenim alatima i prije pandemijske nastave, a to bismo ipak mogli uzeti s rezervom. Jednaka većina od 54,2% navodi da je u dvije godine pandemije donekle unaprijedila svoje informatičke vještine, 29,2% je prilično unaprijedilo svoje vještine, a 16,7% smatra da uopće nije unaprijedilo svoje informatičke vještine, slično postotku onih koji ranije tvrde da nisu stekli dodatna znanja.

Na pitanje vezano uz dosljedno prisustvovanje *online* nastavi (koje je bilo obavezno, kao što je to i nastava inače, a tako je i propisano prvom odlukom dekanice o prelasku na *online* nastavu), 66,7% ispitanika bilo je na nastavi uvijek (90–100% prisutnosti), 25% ih je bilo prisutno često, a 8,3% polovično. Većina ispitanika provodila je manji broj sati svakoga radnog dana proveli prateći *online* nastavu na studiju rumunjskoga (ne računajući zadaće) – po 42,7% 1 do 2 ili 2 do 3 sata, dok je 12,5% navelo da je provodilo 4–5 sati prateći nastavu, a samo jedan ispitanik je naveo da je trošio od nula do sat vremena na tu aktivnost. Većina ispitanika (41,7%) procjenjuje vrijeme koje su provodili obavljajući zadaće vezane uz nastavu na 1 do 2 sata, ali jedan dio ispitanika navodi da je na zadaće „odlazilo“ i više od toga: 2 do 3 sata čak 29,2%, a 4 do 5 sati 8,3% ispitanika. Oko petine ispitanika, 20,8% na tu je aktivnost trošilo do sat vremena dnevno. Ovi podaci pokazuju, ako su studenti zaista dobro samoprocijenili vrijeme koje su trošili na zadatke i nastavu, da su relativno mnogo vremena provodili na nastavi i obavljajući zadatke vezane uz nju, te da je toliko vremena svakako moglo biti zamorno. Štoviše, 2–3 sata provedena na nastavi i 2–3 sata za zadaće čine najmanje 4 sata dnevno posvećena studiju rumunjskoga, a budući da su svi studenti dvopredmetni (može se, dakle, očekivati još toliko vremena za drugi studij), odgovori čak upućuju na preopterećenost. Vjerojatnije je, međutim, da je prva procjena (više od dva sata dnevno provedena prateći predavanja na studiju rumunjskoga) ipak rezultat dojma (koji opet ne treba zanemariti), jer se zapravo najveći tjedni broj sati na studiju rumunjskoga jezika i književnosti kreće oko 9 (on ovisi i o izbornim kolegijima pa nije za svakoga studenta isti), što znači da prosječno nisu mogli imati više od 2 sata nastave dnevno. Također je moguće da se tvrdnje o više od 4 sata dnevno provedena u „pohađanju“ *online* nastave odnose na asinkrone sesije, u kojima student barem djelomično sam određuje ritam lekcije i može preslušavati više puta, zaustavljati snimku radi vođenja bilježaka i slično. U skladu s time, ne začuđuje da je u pitanju o održanju koncentracije na Likertovoj ljestvici od 1 (uopće nije bilo lako) do 5 (bilo je iznimno lako) čak trećina ispitanika, 33,3% označila srednji stupanj težine, a još njih 8,3% odlučilo se za opciju 1 te 4,2% za stupanj 2, iako je veći dio mišljenja da je to je ipak bilo iznimno lako (33,3%) ili vrlo lako (20,8%).

Tijekom predavanja online, koliko vam je bilo lako ostati usredotočen na predavanje i sudjelovati na nastavi na studiju rumunjskoga?

24 odgovora

Grafikon 1. Samoprocjena koncentracije za vrijeme *online* nastave

U pitanju o faktorima ometanja u praćenju nastave bilo je moguće odabrati više odgovora. Odabrani odgovori ukazuju na to da su smetnje koje su naši studenti iskusili prije svega subjektivne (pad koncentracije, privlačnost drugih aktivnosti *online* i *offline*), ali nije zanemariv ni udio onih objektivnih (aktivnosti u kući, ukućani). Tako se najviše ispitanika žalili na pad koncentracije zbog zamora pred ekranom (58,3%), ali visok udio ističe i razne aktivnosti i smetnje u kući (41,7%) te privlačnost drugih aktivnosti na mobitelu ili računalu (također 41,7%). Privlačnost drugih aktivnosti u kući ili sami ukućani bili su faktor ometanja za po 33,3% ispitanika. Tehnički faktori nisu bili visoko na listi ometanja, pa je tako loša internetska veza ometala 20,8% ispitanika (iako je ranije na pitanje o pouzdanosti internetske veze svega 8,3% navelo da je veza bila srednje pouzdana, pa podatak ipak treba uzeti s rezervom). Nedostatak prostora za rad navelo je 8,3%, a jedan ispitanik (4,2%) navodi da je morao dijeliti računalo s ostalim ukućanima. Unatoč relativno niskom postotku studenata koji su naveli takve poteškoće, u organiziranju *online* nastave svakako trebamo biti svjesni da je prilagodba uvjeta za neke studente izazovna (Pavin Ivanec 2022: 2).

Dodatne zadatke vezane uz nastavu, većina ispitanika (33,3%) obavljala je ni rado ni nerado, vrlo rado 20,8% i 25% iznimno rado, a samo 12,5% vrlo nerado i 8,3% iznimno nerado. Premoćna većina od 75% ispitanika smatra da su *online* zadaće bile jednako lagane kao one od prije pandemije, jednom su ispitaniku bile lakše (4,2%), a 20,8% ispitanika smatra da su bile teže.

Od poteškoća koje su studenti naveli kao najveće tijekom *online* nastave, na prvom mjestu je, očekivano, problem koncentracije na nastavu nakon više nastavnih sati zaredom i odrađivanje zadataka i zadaće nakon više sati nastave za računalom (po 70,8% odgovora), za 12,5% to je bilo obavljanje zadataka (ispita, zadaća) na platformi, 8,3% ispitanika imalo je problema s priključivanjem videopozivu, a jedan ispitanik imao je probleme sa skupnim videopozivom, dok jedan nije imao probleme ni sa čim. Teškoće s prisustvom *online* nastavi ponovno je na prvom mjestu izazivala loša internetska veza za 54,2% ispitanika (kako smo ranije rekli, prilično kontradiktorno, jer većina tvrdi da je imala iznimno pouzdanu ili vrlo pouzdanu internetsku vezu), no ovdje su relevantan faktor za po 20,8% ispitanika i vlastiti zdravstveni problemi te zabrinutost za vlastito zdravlje i zdravlje bližnjih kao i zdravstveni problemi bližnjih (16,7%). Ostali problemi koji su navedeni bili su loši radni uvjeti (12,5%) te pad koncentracije i aktivnosti i smetnje u kući i više obveza (po 4,2%).

Što se tiče pozitivnih strana nastave na daljinu, kao najkorisnije iskustvo ispitanici navode da su materijali uvijek dostupni (79,2%), da se snimljena predavanja mogu preslušati više puta (62,5%), te općenito sudjelovanje na *online* predavanjima (41,7%) i unaprjeđenje informatičkih kompetencija (25%). Za po dvoje ispitanika (po 4,2%) pozitivna je strana vremenska ekonomičnost i manje gubitka vremena na putovanje te više vremena za učenje.

Upravo u tome, činjenici da nisu morali putovati na fakultet, većina ispitanika (87,5%) vidi i najveću prednost *online* nastave, kao i u blisko povezanim odgovorima da su mogli spavati dulje (62,5%) i da nisu morali izlaziti iz kuće i trošiti novac (62,5%) ili da se nisu morali uređivati za nastavu (33,3%) ili da nisu morali trošiti novac za smještaj u Zagrebu (12,5%). Samo jedan ispitanik smatra da je prednost bila to što je mogao lakše pristupiti većoj količini literature (4,2%), a jedan (4,2%) smatra da *online* nastava nije imala nikakvu prednost.

Povezani najveći nedostaci *online* nastave u jednakoj su mjeri (58,3%) za većinu ispitanika nedostatak neformalnoga kontakta s kolegama i zamornost praćenja predavanja *online*. Iako su nastavnici na studiju rumunjskoga, koliko je nama poznato, stavljali svu potrebnu literaturu na *online* platformu (ili je na neki drugi način učinili dostupnom studentima), 50% ispitanika navodi kao problem nedostupnost knjižnice, knjiga i drugih materijala, što je barem dijelom razumljivo jer je npr. na književnosti, s obzirom na dostupnost književnih tekstova, određen fiksni popis lektire, koji je zamijenio dotadašnji, koji je bio širi, ali su studenti s njega mogli birati tekstove po vlastitim afinitetima. To da profesori lošije procjenjuju težinu zadataka u *online* nastavi smatra 16,7% ispitanika, a slično i da

je teže prekinuti profesora i zatražiti pojašnjenja (12,5%). Za jednog ispitanika (4,2%) nije bilo nikakvih nedostataka u vezi *online* učenja te smatra da je nastava bila na visokoj razini.

U prethodnim je istraživanjima utvrđeno da su pristupačnost i fleksibilnost nastavnika u *online* nastavi izravno povezani sa zadovoljstvom studenata, odnosno da nedostatak interakcije s nastavnim osobljem dovodi do nezadovoljstva studenata (Croxtton 2018: 318–319). Stoga su pitanja o komunikaciji s nastavnicima i njihovoj dostupnosti i fleksibilnosti bila važan dio ankete. No, iako autori rada smatraju da su bili dostupni više nego prije pandemije i da su češće komunicirali sa studentima, većina od 54,2% studenata smatra da su jednako komunicirali sa svojim profesorima sa studija rumunjskoga na tjednoj bazi, a 29,2% čak da su komunicirali manje; a samo 16,7% smatra da su komunicirali više. Očekivano, oni koji su rekli da su komunicirali manje s profesorima, nisu bili zadovoljni time, a oni koji su komunicirali više, bili su zadovoljni time.

Većina ispitanika smatra da su nastavnici na studiju rumunjskoga u vrijeme *online* nastave bili iznimno fleksibilni (54,2%) i vrlo fleksibilni (29,2%) s rokovima i ostalim zadacima, a samo 16,7% ni fleksibilni ni nefleksibilni. Premoćna većina od 83,3% odličnom ocjenom ocjenjuje rad i trud svojih nastavnika na studiju rumunjskoga tijekom *online* nastave, a po 8,3% to ocjenjuje ocjenom vrlo dobar i dobar, što pokazuje da se uloženi napor nastavnika ipak isplatio. Gotovo svi ispitanici (95,8%) smatraju da su profesori davali dovoljno uputa da izvrše svoje obveze vezane uz nastavu (zadace, seminarski radovi itd.), a samo je jedan ispitanik izjavio da su profesori davali neke upute, ali nedovoljne da izvrši svoje obveze.

S tvrdnjom da je u pandemijskim uvjetima *online* nastava bila jedina mogućnost da ne dođe do prekida učenja, u potpunosti se slaže 41,7%, dok se 25% uglavnom slaže, a 25% označava srednji stupanj, između slaganja i neslaganja. Dvoje ispitanika (8,3%) uopće se ne slaže s tom tvrdnjom, iako su vlasti većine pandemijom zahvaćenih država procijenile da je *online* nastava, posebice na početku pandemije kada se još nije znalo dovoljno o ugrozi, bila jedina sigurna mogućnost za nastavak učenja.

Kvantitetu svog učenja za vrijeme ostanka kod kuće ispitanici različito procjenjuju –29,2% ispitanika smatra da su učili više, 20,8% da su učili manje, a po 16,7% drži da su učili mnogo manje, jednako ili mnogo više nego ranije.

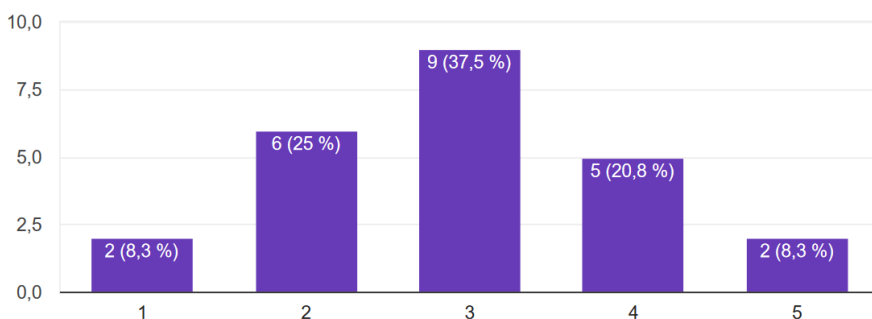
Općenito težinu *online* nastavu većina ispitanika procjenjuje kao jednako tešku odnosno laku kao i nastavu uživo (41,7%), dok se s tom tvrdnjom ne slaže

25% ili uopće ne slaže 16,7% ispitanika, a manjina od 12,5% se u potpunosti slaže ili slaže (4,2%) s tvrdnjom da je nastava *online* bila lakša.

Samoprocjenjujući koliko su naučili tijekom *online* nastave u odnosu na redovnu nastavu, studenti rumunjskog jezika i književnosti većinom smatraju da su naučili jednako (37,5%) ili manje (25%) odnosno puno manje (8,3%), dok manji dio (20,8%) smatra da su naučili više ili puno više (8,3%), što ipak ukazuje na nedostatke *online* nastave ili ovako izvođene *online* nastave u odnosu na kontaktnu.

Koliko ste naučili tijekom učenja na daljinu u odnosu na redovnu nastavu?

24 odgovora

Grafikon 2. Samoprocjena naučenog tijekom *online* nastave

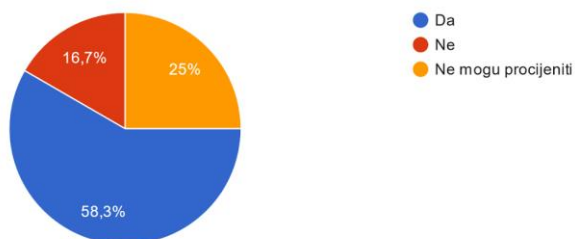
Dva pitanja posvećena ispitima *online* pokazuju veću raspršenost odgovora. U vezi s *online* ispitima, ispitanici većinom procjenjuju da su bili jednako teški kao i oni uživo (47,8%), a znatan postotak od 21,7% uopće se ne slaže ili djelomično slaže (13%) s tvrdnjom da su ispiti bili lakši, što smatra samo 13% ispitanika u potpunosti ili djelomično (4,3%). Glede pitanja objektivnosti takvih *online* ispita, što je bilo predmet diskusija u nastavnoj i stručnoj zajednici, većina ispitanika (30,4%) u potpunosti se ili djelomice (17,4%) slaže s tvrdnjom da ispiti *online* jednako objektivno mjere znanje kao i ispiti uživo. Niti se slaže niti ne slaže 13% ispitanika, no vrlo je zanimljivo da se čak 26,1% ne slaže ili u potpunosti ne slaže (13%) s tvrdnjom o objektivnosti *online* ispita.

Kao što smo očekivali, većini od 58,3% nedostajala je nastava rumunjskoga uživo, no čak četvrtina ispitanika ne može to procijeniti, a 16,7% nije nedostajala nastava uživo (Grafikon 3). Iako neka istraživanja (Pavin Ivanec 2022: 7) pokazuju da su na nedostatke interakcije i izolaciju osjetljiviji mlađi studenti, u

ovom se slučaju ne pokazuje značajna razlika između studenata diplomskog i studenata preddiplomskoga studija.

Tijekom pandemije, je li vam nedostajala nastava rumunjskoga uživo?

24 odgovora

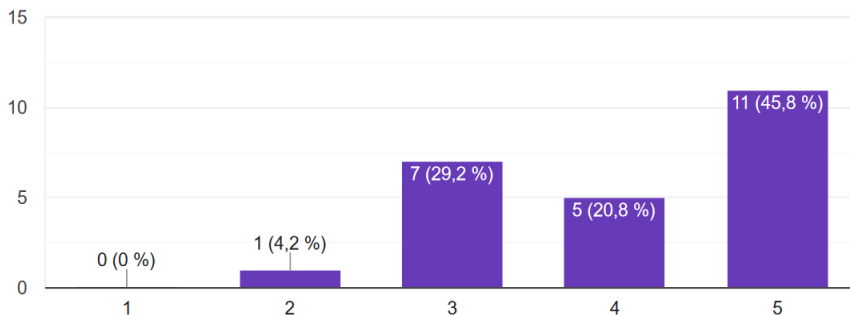

Grafikon 3. Osjećaji prema izostanku nastave rumunjskoga uživo

Pri tome je ispitanicima uvjerljivo najviše nedostajao razgovor s kolegama (94,4%), kao i vidjeti i čuti profesora (72,2%) ili nastava uživo kao takva (66,7%). Osim navedenoga, studentima je nedostajao i izlazak iz kuće (50%) te vrijeme provedeno na fakultetu (44,4%).

Koliko ste ukupno bili zadovoljni nastavom online na studiju rumunjskoga jezika i književnosti tijekom pandemije Covida-19 kao alternativom za nastavu uživo?

24 odgovora

Grafikon 4. Ukupno zadovoljstvo nastavom online na studiju rumunjskoga

Zaključno, možemo biti zadovoljni ukupnom ocjenom zadovoljstva nastavom *online* na studiju rumunjskoga jezika i književnosti tijekom pandemije Covida-19 kao alternativom za nastavu uživo, jer je 45,8% ispitanika bilo iznimno zadovoljno, 20,8% zadovoljno, ni zadovoljno ni nezadovoljno 29,2%, a samo 4,2% nezadovoljno (Grafikon 4).

3. ZAKLJUČCI

Uvođenje hitne *online* nastave u proljeće 2020. predstavljalo je izazov za cijeli obrazovni sustav, uključujući i sveučilišta. Studenti (i nastavnici) studija rumunjskoga jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu nisu pritom iznimka. Vrlo brzo se, međutim, uvidjelo da izazov može predstavljati i priliku, tako da istraživanja redovito ukazuju i na prednosti *online* nastave. Pauković i Kristinić (2021: 136–137), štoviše, i ističu da bi „Budućnost obrazovanja trebala (...) težiti hibridnoj nastavi jer bi se na taj način privukle i one osobe koje uz klasično izvođenje nastave u učionici ne vide mogućnost studiranja i cjeloživotnog obrazovanja”. Cilj je ovoga istraživanja stoga bio prije svega utvrditi koji su čimbenici utjecali na razinu zadovoljstva studenata *online* nastavom te koji su oblici *online* učenja studentima bili prihvatljiviji, kako bi se ti rezultati mogli koristiti u *online* ili hibridnoj nastavi u budućnosti.

Iako smo u istraživanje krenuli sa subjektivnim osjećajem i pretpostavkom da će se pokazati relativno visoka razina studentskoga nezadovoljstva *online* nastavom, rezultati istraživanja u tom su nas segmentu iznenadili. Studenti su *online* nastavi na studiju rumunjskoga jezika i književnosti dali relativno visoke ocjene: 45,8% ispitanika bilo je iznimno zadovoljno, 20,8% zadovoljno, ni zadovoljno ni nezadovoljno 29,2%, a samo 4,2% nezadovoljno (stupanj 2 na ljestvici od 1 do 5).

Od uočenih smetnji, međutim, treba izdvojiti tehničke poteškoće. Iako je na početku većina studenata izrazila zadovoljstvo pouzdanošću internetske veze koja im je omogućila spajanje na *online* predavanja, u nekim drugim pitanjima ipak je upravo ta veza istaknuta kao problem. U bilo kakvom budućem planiranju *online* nastave svakako treba uzeti u obzir te podatke, jer čak i ako je u pitanju mali broj studenata, loša veza predstavlja veliku prepreku odvijanju nastave, koja mora biti dostupna svima. Također je potreban osobit obzir prema studentima koji ne raspolažu računalom (mobitel može biti povremeno rješenje, ali ne bi trebao biti stalno, osobito ako se pokazuju prezentacije ili traži pisanje na ploču) ili ne mogu u svojem domu osigurati potrebne uvjete.

Iako je studentima generalno gledano nedostajala nastava uživo, neki su naveli da im takva nastava i nije osobito nedostajala, pa je za pretpostaviti da bi takvim studentima odgovarala hibridna nastava, osobito ako uz studij i rade. Fleksibilnost i dostupnost nastavnika, pokazala su prethodna istraživanja, utječe na zadovoljstvo studenata *online* nastavom. Rezultati naše ankete ukazuju na to da su studenti nastavnike na studiju rumunjskoga jezika i književnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu doživjeli kao vrlo fleksibilne, ali uglavnom smatraju da nisu s njima komunicirali više negoli u kontaktnoj nastavi, tako da je to područje na kojem svakako treba poraditi, tim više što je u neskladu s percepcijom nastavnika o istom pitanju.

Problem distrakcija u *online* nastavi dolazi do izražaja više negoli u nastavi u učionicama i studenti su naveli distraktore kojih u klasičnoj nastavi ne bi bilo, a utjecali su na njihovu mogućnost koncentracije (od privlačnosti drugih sadržaja *online* do dijeljenja prostora s ukućanima). Za buduće planiranje nastave *online* to znači da je takve distraktore potrebno kompenzirati podizanjem motivacije ili razine interakcije nastavnik-student (osobito u predavanjima, dok bi seminari i vježbe po naravi izvođenja nastave trebali tome biti manje izloženi).

Podatak da su studenti uglavnom izrazili zadovoljstvo postojećim Sustavom učenja na daljinu Omega i da su upravo BigBlueButton, koji je integriran u sustav Omega, naveli kao videokonferencijski alat s kojim su imali najbolje iskustvo (sljedeći po redu je Zoom), svakako pokazuje da se na taj sustav nastavnici na studiju rumunjskoga jezika i književnosti mogu osloniti i ubuduće. Iako se nije pokazalo kao problem, potrebno je pritom i dalje raditi na povećanju informatičkih kompetencija nastavnika i studenata, jer očekivani napredak tehnologije traži i stalno usavršavanje – to bi i u budućnosti bila uloga Centra za potporu e-učenju pri Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

LITERATURA

- Borzan, Ž., Ivanković, D., Kovačević, L. (2021). Digitalizacija nastave u vrijeme pandemije COVID-19, u *11. međunarodna konferencija Razvoj javne uprave – zbornik radova*, ur. Ž. Sudarić, T. Petrašević. (Vukovar: Veleučilište „Lavoslav Ružička”): 49–57. Pristupljeno 10. 5. 2022. URL: <https://www.vevu.hr/wp-content/uploads/2021/12/Zbornik-radova_11.-konf.-RJU-2021_final_.pdf>.
- Cole, M., Shelley, D., Swartz, L. (2014). Online Instruction, E-Learning, and Student Satisfaction: A Three Year Study. *International Review of*

- Research in Open and Distance Learning* 15: 111–131. Pristupljeno 10. 5. 2022. URL: <<https://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/1748>>.
- Croton, R. A. (2014). The Role of Interactivity in Student Satisfaction and Persistence in Online Learning. *MERLOT Journal of Online Learning and Teaching* 10 (2): 314–324. Pristupljeno 10. 5. 2022. URL: <https://jolt.merlot.org/vol10no2/croton_0614.pdf>.
- Ellaway, R., Masters, K. (2008). AMEE Guide 32: e-Learning in Medical Education Part 1: Learning, Teaching and Assessment. *Med Teach* 30 (5): 455–473. Pristupljeno 10. 5. 2022. URL: <<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/18576185/>>.
- Elliott, K., Healy, M. (2001). Key Factors Influencing Student Satisfaction Related to Recruitment and Retention 1. *Journal of Marketing for Higher Education* 10: 1–11. Pristupljeno 10. 5. 2022. URL: <https://www.researchgate.net/publication/225083771_CONTENTS_Key_Factors_Influencing_Student_Satisfaction_Related_to_Recruitment_and_Retention_1>.
- Fishman, B., Konstantopoulos, S., Kubitskey, B. W., Vath, R., Park, G., Johnson, H., Edelson, D. C. (2013). Comparing the impact of online and face-to-face professional development in the context of curriculum implementation. *Journal of Teacher Education* 64 (5): 426–438. Pristupljeno 10. 5. 2022. URL: <https://www.researchgate.net/profile/Daniel-Edelson/publication/273210107_Comparing_the_Impact_of_Online_and_Face-to-Face_Professional_Development_in_the_Context_of_Curriculum_Implementation/links/56a655f508ae2c689d39e70b/Comparing-the-Impact-of-Online-and-Face-to-Face-Professional-Development-in-the-Context-of-Curriculum-Implementation.pdf?origin=publication_detail>.
- Fong-Ling, F. (2010). Comparison of Students' Satisfaction and Dissatisfaction Factors in Different Classroom Types in Higher Education Hybrid Learning, u *ICHL'10: Proceedings of the Third international conference on Hybrid learning*: 415–426. Pristupljeno 10. 5. 2022. URL: <<https://books.google.hr/books?id=R0zPjkqow0QC&pg=PA415&#v=onepage&q&f=false>>.
- Ilić, M. (2021). Zadovoljstvo studenata Libertas međunarodnog sveučilišta provedbom nastave za vrijeme pandemije bolesti COVID-19. *Zbornik*

- sveučilišta *Libertas* 6 (6): 135–152. Pristupljeno 10. 5. 2022. URL: <<https://doi.org/10.46672/zsl.6.6.9>>.
- Klindžić, J., Banek Zorica, M., Lazić, N. (2014). Sustav učenja na daljinu Omega: prvo desetljeće. *Informacijska tehnologija u obrazovanju*, ur. J. Lasić-Lazić (Zagreb: Zavod za informacijske studije): 59–76.
- Kolar, P., Turčinović, F., Bojanjac, D. (2020). Experiences with Online Education During the COVID-19 Pandemic–Stricken Semester, u *International Symposium ELMAR-2020*, ur. M. Muštra, J. Vuković, J., B. Zovko-Cihlar (Zagreb: Croatian Society Electronics in Marine – ELMAR): 97–100. Pristupljeno 15. 5. 2022. URL: <<https://ieeexplore.ieee.org/document/9219045>>.
- Meyer, K. A. (2014). Student Engagement in Online Learning: What Works and Why. *ASHE Higher Education Report* 40 (6): 1–114. Pristupljeno 10. 7. 2022. URL: <<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/aehe.20018>>.
- Miyazoe, T., Anderson, T. (2010). The interaction equivalency theorem. *Journal of Interactive Online Learning* 9 (2): 94–104. Pristupljeno 14. 5. 2022. URL: <https://www.researchgate.net/publication/267025430_The_interaction_equivalency_theorem>.
- Nikou, S., Maslov, I. (2020). An analysis of students' perspectives on e-learning participation – the case of COVID-19 pandemic. *The International Journal of Information and Learning Technology* 38 (3): 299–315. Pristupljeno 24. 6. 2022. URL: <<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/IJILT-12-2020-0220/full/html>>.
- Pavin Ivanec, T. (2022). The Lack of Academic Social Interactions and Students' Learning Difficulties during COVID-19 Faculty Lockdowns in Croatia: The Mediating Role of the Perceived Sense of Life Disruption Caused by the Pandemic and the Adjustment to Online Studying. *Social Sciences* 11 (2): 42. Pristupljeno 10. 8. 2022. URL: <<https://doi.org/10.3390/socsci11020042>>.
- Pauković, M. i Krstinić, M. (2021). Hibridna nastava – izazov i mogućnost "novog normalnog". *Obrazovanje za poduzetništvo – E4E* 11 (2): 130–139. Pristupljeno 10. 8. 2022. URL: <<https://doi.org/10.38190/ope.11.2.7>>.
- Prior, D. D., Mazanov, J., Meacheam, D., Heaslip, G., Hanson, J. (2016). Attitude, Digital Literacy and Self Efficacy: Flow-on Effects for Online Learning Behavior, *The Internet and Higher Education* 29: 91–97. Pristupljeno 15. 6. 2022. URL: <<https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2016.01.001>>.

Rienties, B., Toetenel, L. (2016). The Impact of Learning Design on Student Behaviour, Satisfaction and Performance: A Cross-Institutional Comparison Across 151 Modules. *Computers in Human Behavior* 60: 333–341. Pristupljeno 24. 6. 2022. URL: <<http://oro.open.ac.uk/45383/>>.

Wei, H.-C., Chou, C. (2020). Online Learning Performance and Satisfaction: Do Perceptions and Readiness Matter? *Distance Education* 41 (1): 48–69. Pristupljeno 24. 6. 2022. URL: <<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01587919.2020.1724768>>.

Делиа Г. Ћупурдија,
Универзитет у Загребу
Филозофски факултет, Одсек за романистику, Катедра за румунски језик и књижевност

Ивана М. Олујић
Универзитет у Загребу
Филозофски факултет, Одсек за романистику, Катедра за румунски језик и књижевност

Петар Р. Радосављевић
Универзитет у Загребу
Филозофски факултет, Одсек за романистику, Катедра за румунски језик и књижевност

ЗАДОВОЉСТВО СТУДЕНАТА РУМУНСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ ОНЛИНЕ НАСТАВОМ ТОКОМ ПАНДЕМИЈЕ КОВИДА-19

Резиме

Пандемија Ковида-19 имала је велики утицај на наставу, али и на искуство учења студената у свим подручјима. Ситуација настала због пандемије донела је јединствене изазове за одржавање наставног процеса и наметнула као решење увођење хитне онлајн наставе. Испитивање задовољства онлајн наставом важан је аспект успешних образовних процеса. Ово истраживање имало је за циљ да идентификује факторе који су утицали на задовољство, односно на незадовољство студената румунског језика и књижевности Филозофског факултета Универзитета у Загребу преласком на онлајн наставу током пандемије КОВИД-19. У сврху истраживања осмишљен је онлајн упитник. Позиву су се одазвали готово сви студенти који су били укључени у онлајн учење током пандемије. Резултати истраживања показују да су студенти имали више потешкоћа с преласком на онлајн учење током пандемије КОВИД-19, попут проблема с технологијом, проблема с управљањем временом и са равнотежом између приватног живота и образовања. Упркос наведеним тешкоћама, резултати такође показују да је већина испитаних студената задовољна искуством онлајн учења. Поред субјективног осећаја који се јавио током истраживања, уз претпоставку да ће незадовољство студената бити

велико због преласка на онлајн наставу, резултати истраживања су нас изненадили у том сегменту. Већина студената је задовољна онлајн наставом. Од учених сметњи, међутим, треба издвојити техничке потешкоће. Иако је на почетку већина студената изразила задовољство поузданошћу интернетске везе која им је омогућила да се повежу на онлајн предавања, у неким другим питањима ипак је управо та веза истакнута као проблем. У било каквом будућем планирању онлајн наставе свакако треба узети у обзир те податке, јер чак и ако је у питању мали број студената, лоша веза представља велику препреку одвијању наставе, која мора бити доступна свима.

Кључне речи: онлајн учење, онлајн настава, пандемија, КОВИД-19, настава румунског језика, истраживање задовољства студената.